

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 006

Лапичак Назарій Ігорович

*кандидат технічних наук,
докторант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональна Академія управління персоналом*

Lapychak Nazariy

*Candidate for Technical Sciences,
Doctoral Student of the Department of Public Administration
Interregional Academy of Personnel Management*

ORCID: 0000-0002-7761-1972

**ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ**

**INFLUENCE OF CORRUPTION ON THE SYSTEM OF STATE
REGULATION OF PRODUCT QUALITY IN UKRAINE**

***Анотація.** Метою дослідження є визначення особливостей негативного впливу корупції на систему державного регулювання якості продукції. Доведено, що корупція у сфері регулювання не тільки безпосередньо впливає на безпеку споживачів та чесність бізнесу, але також є довгостроковою загрозою економічному прогресу України та міжнародному становищу. Визначено, що в умовах нинішньої ситуації в Україні з воєнним станом і політичною нестабільністю підвищується ризик корупції у сфері державного регулювання. Ресурси та увага можуть бути переспрямовані на загальні проблеми безпеки, створюючи прогалини у регульовальному нагляді. Охарактеризовано негативний вплив факторів корупції на систему державного регулювання якості продукції в Україні. Доведено, що одним з найбільш очевидних наслідків корупції є попадання на ринок продукції, яка не відповідає встановленим стандартам якості.*

Визначено, що для протидії корупції у системі державного регулювання якості продукції необхідний комплексний підхід. Це включає зміцнення інституційного потенціалу, підвищення прозорості та підзвітності, а також розвиток культури сумлінності. Встановлено ключові напрямки подолання корупції в системі державного регулювання якості продукції в Україні. З'ясовано, що прозорість є найважливішим елементом боротьби з корупцією, особливо у контексті державного регулювання якості продукції. Вона діє як стримуючий фактор для корупції та встановлює систему підзвітності та суспільної довіри. Зазначено, що корупція в системі державного регулювання якості продукції в Україні призводить до ряду негативних наслідків, що робить її критичною проблемою, що вимагає подальшого вивчення в майбутніх дослідженнях. Доведено, що корупція в системах регулювання призводить до нераціонального розподілу ресурсів. Засоби, які повинні бути використані для вдосконалення нормативної бази, навчання інспекторів і забезпечення безпеки продукції, замість цього використовуються не за призначенням, що призводить до ослаблення регульованої інфраструктури.

Ключові слова: стандартизація, сертифікація, державне регулювання, корупція.

Summary. The purpose of the study is to determine the characteristics of the negative impact of corruption on the system of state regulation of product quality. Regulatory corruption has been proven to not only have an immediate impact on consumer safety and business integrity, but is also a long-term threat to Ukraine's economic progress and international standing. It has been established that in the current situation in Ukraine with martial law and political instability, the risk of corruption in the field of government regulation increases. Resources and attention may be directed toward safety issues, creating gaps in regulatory oversight. The negative impact of corruption factors

on the system of state regulation of product quality in Ukraine is characterized. It has been proven that one of the most obvious consequences of corruption is the entry into the market of products that do not meet established quality standards. It has been established that to combat corruption in the system of state regulation of product quality, an integrated approach is necessary. This includes strengthening institutional capacity, increasing transparency and accountability, and developing a culture of integrity. The key directions for overcoming corruption in the system of state regulation of product quality in Ukraine have been established. It has been established that transparency is an essential element in the fight against corruption, especially in the context of government regulation of product quality. It acts as a deterrent to corruption and establishes a system of accountability and public trust. Corruption in the system of state regulation of product quality in Ukraine leads to a number of negative consequences, which makes it a critical issue that requires further study in future research. Corruption in regulatory systems has been proven to lead to misallocation of resources. Funds that should be used to improve regulations, train inspectors and ensure product safety are instead misused, resulting in a weakened regulatory infrastructure.

Key words: *standardization, certification, government regulation, corruption.*

Постановка проблеми. Корупція в Україні, особливо у контексті державного регулювання якості продукції, залишається значущою та актуальною проблемою з низки причин, особливо за нинішніх обставин. По-перше, корупція безпосередньо підриває цілісність та ефективність системи регулювання. Коли чиновники регулюючих органів беруть участь у корупційних діях, таких як одержання хабарів, щоб не помітити недотримання вимог чи прискорити процеси, це призводить до того, що ринок наповнюється неякісною та потенційно небезпечною продукцією.

Це не тільки створює прямий ризик для здоров'я та безпеки споживачів, а й підриває довіру суспільства до нормативно-правової бази та уряду. У ситуації, подібній до української, де країна прагне більш тісно інтегруватися з європейськими ринками та стандартами, підтримання надійної та прозорої системи регулювання має вирішальне значення як для внутрішнього добробуту, так і для міжнародної довіри. Відтак, корупція у регулюванні якості продукції створює нерівні умови для бізнесу. Компанії, які беруть участь у корупційних діях або зазнають примусу до них, отримують несправедливі переваги перед тими, хто дотримується правил. Це перешкоджає чесній діловій практиці та інноваціям, оскільки дотримання стандартів якості може здатися марним, якщо конкуренти безкарно оминають систему. Для такої країни, як Україна, яка прагне залучити іноземні інвестиції та стимулювати свою економіку, така ситуація є особливо згубною. Інвестори часто побоюються виходити на ринки, де процвітає корупція, оскільки вона збільшує ризики та витрати на ведення бізнесу.

В умовах нинішньої ситуації в Україні з воєнним станом і політичною нестабільністю підвищується ризик корупції у сфері державного регулювання. Ресурси та увага можуть бути переспрямовані на нагальні проблеми безпеки, створюючи прогалини у регулювальному нагляді. Крім того, терміновість певних поставок, особливо пов'язаних з обороною або гуманітарною допомогою, може призвести до послаблення нагляду або поспішних процесів закупівель, що може бути використане з корупційною метою. У такому разі забезпечення якості та безпеки продукції стає ще складнішим, але й більш важливим завданням.

Зрештою, збереження корупції у сфері державного регулювання якості продукції перешкоджає довгостроковому розвитку України та її інтеграції у глобальні ринки. Дотримання міжнародних стандартів якості продукції є ключовим критерієм для укладання угод про вільну торгівлю

та експорт товарів на більш жорсткі ринки. Корупція, що зберігається, не тільки перешкоджає дотриманню цих стандартів, а й підриває репутацію України як надійного торгового партнера. Оскільки країна продовжує відновлюватись та відновлюватись, боротьба з корупцією у всіх аспектах управління, включаючи регулювання якості продукції, має важливе значення для сталого зростання та міжнародного співробітництва.

Таким чином, корупція у сфері регулювання не тільки безпосередньо впливає на безпеку споживачів та чесність бізнесу, але також є довгостроковою загрозою економічному прогресу України та міжнародному становищу. Вирішення цієї проблеми – це не просто питання реформи регулювання, а вирішальний крок на шляху до забезпечення стабільнішого, процвітаючого та справедливого майбутнього для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти дослідження державного регулювання якості продукції розкривалися в роботах таких вчених як V. Navickas [1], S. Mouselli [2], S. Kovalova [3], A. Alesina [4], S. Fan [5], D. Li [6], J. Sorens [7], O. Petroye [8] та інші. Однак ряд теорії і концепцій щодо сучасних проблем негативного впливу корупції, досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

Метою дослідження є визначення особливостей негативного впливу корупції на систему державного регулювання якості продукції.

Виклад основного матеріалу. Корупція у системі державного регулювання якості продукції докорінно підриває саму мету такої системи, яка полягає у забезпеченні відповідності продукції певним стандартам безпеки, ефективності та надійності [1-2]. За своєю суттю корупція виникає, коли чиновники, які відповідають за регулювання якості продукції, займаються нечесними чи шахрайськими діями, часто заради особистої вигоди. Відтак, це може виявлятися у різних формах, таких як

отримання хабарів за ігнорування порушень, фальсифікація звітів перевірок чи навмисне ігнорування порушень [3-4]. Суть такої корупції полягає у зраді суспільної довіри та компрометації безпеки споживачів, оскільки продукція, яка не відповідає необхідним стандартам, може становити серйозну загрозу здоров'ю та безпеці.

Процес державного регулювання зазвичай включає кілька етапів, у яких може виникнути корупція [5-8]. Наприклад, під час сертифікації продукції корумповані чиновники можуть видавати сертифікати відповідності на неякісну продукцію в обмін на хабарі чи послуги. Аналогічно, під час планових перевірок і перевірок якості інспектори можуть помітити порушень чи повідомити про них точно, що дозволяє бракованій чи небезпечній продукції потрапити ринку. У деяких випадках корупція може поширюватися на маніпулювання самою політикою чи нормативною базою, коли чиновники можуть впливати на встановлення стандартів чи правил на користь певних підприємств в обмін на так звані «відкати».

Таким чином, сама схильність системи регулювання корупції часто посилюється такими факторами, як відсутність прозорості, недостатній нагляд та слабкий інституційний потенціал. Коли процеси та рішення непрозорі, це створює можливості для того, щоб корупція залишалася непоміченою. Більше того, відсутність неадекватних механізмів нагляду чи підзвітності регулюючих органів заохочує корупційну поведінку, оскільки ризик виявлення та покарання є низьким. Крім того, в системах зі слабким інституційним потенціалом, які характеризуються поганою підготовкою персоналу, недостатніми ресурсами та відсутністю технічних знань, цілісність процесу регулювання легко поставити під загрозу (табл. 1).

**Негативний вплив факторів корупції на систему державного
регулювання якості продукції в Україні**

№	Фактор	Характеристика
1	Зниження якості продукції	Одним з найбільш очевидних наслідків корупції є попадання на ринок продукції, яка не відповідає встановленим стандартам якості. Це стає можливим, коли виробники або імпортери продукції вдаються до хабарництва для отримання сертифікатів відповідності без належного тестування та перевірки. Така продукція може бути небезпечною для здоров'я та безпеки споживачів
2	Втрата довіри споживачів та інвесторів	Корупція підриває довіру до системи регулювання якості, що негативно позначається на відносинах між споживачами, бізнесом та державою. Це може вести до втрати довіри іноземних інвесторів та партнерів, які розглядають корупцію як високий ризик для ведення бізнесу в країні
3	Нечесна конкуренція на ринку	Корупція створює нерівні умови для бізнесу, де компанії, які вдаються до корупційних дій, отримують неправомірні переваги. Це призводить до витіснення чесних виробників з ринку, оскільки вони не можуть конкурувати з тими, хто порушує правила, але уникає покарання
4	Витік державних ресурсів та неефективне їх використання	Корупція веде до нераціонального використання бюджетних коштів, оскільки ресурси, які могли б бути витрачені на покращення системи контролю якості, розтрачуються або використовуються не за призначенням. Це знижує ефективність регулювання та погіршує якість загального управління
5	Підрив інституційної цілісності та ефективності	Корупція знижує довіру до державних інституцій та підриває їхню здатність ефективно виконувати свої функції

Джерело: сформовано автором

Для протидії корупції у системі державного регулювання якості продукції необхідний комплексний підхід. Це включає зміцнення інституційного потенціалу, підвищення прозорості та підзвітності, а також розвиток культури сумлінності. Зміцнення інституційного потенціалу

може включати поліпшення навчання інспекторів, поліпшення нормативно-правової бази і збільшення ресурсів для правозастосування. Підвищення прозорості може бути досягнуто за допомогою таких механізмів, як публічна звітність, взаємодія із заінтересованими сторонами та незалежний аудит. Нарешті, для розвитку культури сумлінності потрібні не лише каральні заходи проти корупції, а й активні зусилля щодо заохочення етичної поведінки, такі як чіткі етичні керівні принципи, освіта та політика абсолютної нетерпимості до корупційної практики. Тільки комплексними та послідовними зусиллями можна відновити та зберегти цілісність системи державного регулювання якості продукції (табл.2).

Таблиця 2

Напрями подолання корупції в системі державного регулювання якості продукції в Україні

Посилення законодавчої та інституційної бази	Збільшення прозорості та громадського контролю
Це означає створення та вдосконалення законів, які чітко визначають корупційні дії та передбачають жорсткі покарання за їх вчинення. Важливо також забезпечити автономність та незалежність контрольних органів, аби вони могли ефективно наглядати за дотриманням законодавства без втручання ззовні. Необхідно впровадити системи внутрішнього аудиту та моніторингу, які б дозволили виявляти та реагувати на корупційні дії на ранніх етапах. Крім того, важливо забезпечити достатнє фінансування та навчання працівників контрольних органів, щоб підвищити їх професійний рівень та зменшити спокусу до корупції	Прозорість процесів державного регулювання якості продукції є ключовою для запобігання корупції. Це можна досягти шляхом публікації всієї важливої інформації, такої як стандарти, результати інспекцій, рішення про сертифікацію продукції тощо. Громадський контроль можна забезпечити шляхом залучення громадських організацій та незалежних експертів до процесу моніторингу та оцінки роботи контрольних органів. Також важливим є розвиток механізмів зворотного зв'язку від споживачів, які б могли повідомляти про випадки корупції або недотримання стандартів

Джерело: сформовано автором

Прозорість є найважливішим елементом боротьби з корупцією, особливо у контексті державного регулювання якості продукції. Вона діє

як стримуючий фактор для корупції та встановлює систему підзвітності та суспільної довіри. У прозорій системі регулювання кожен етап процесу – від тестування продукції та сертифікації до нагляду за ринком – відкритий для ретельного вивчення. Це означає, що дані та рішення, пов'язані з якістю продукції, стають доступними для громадськості, включаючи стандарти відповідності, результати перевірок та правозастосовні заходи. Така відкритість допомагає протидіяти корупції, оскільки підвищує ймовірність того, що корупційна діяльність буде виявлена та розкрита. Більш того, коли зацікавлені сторони, включаючи споживачів, добре поінформовані, вони можуть притягнути до відповідальності регулюючі органи та компанії, створюючи середовище, в якому ймовірність процвітання корупції знижується.

Включення прозорості до нормативно-правової бази включає кілька ключових аспектів. По-перше, має бути чітка та доступна інформація про нормативні вимоги та процеси. Сюди входять докладні інструкції про те, як продукти тестуються на відповідність, критерії для оцінки продуктів, а також процедури сертифікації та моніторингу продуктів. По-друге, результати регулюючих рішень мають бути публічно розкриті. Це означає, що про результати перевірок, а також про будь-які дії, вжиті щодо невідповідної продукції або компаній, слід відкрито повідомляти. Прозорість також поширюється на процес розробки політики. Розробка правил і стандартів повинна включати колективний підхід, при якому запитується і враховується думка широкого кола зацікавлених сторін, включаючи промисловість, групи споживачів та експертів. Це не лише підвищує якість нормативних актів, а й допомагає забезпечити їхню справедливість та відсутність надмірного впливу особливих інтересів.

Проте досягнення прозорості у процесі регулювання не позбавлене проблем. Це вимагає від уряду твердої прихильності до відкритості та участі громадськості, а також необхідної інфраструктури для ефективного

поширення інформації. Це може включати розробку онлайн-платформ, на яких можна легко отримати доступ до інформації та зібрати відгуки. Крім того, вирішальне значення має забезпечення того, щоб інформація, що надається, була ясною і зрозумілою широкому загалу, оскільки технічний характер правил якості продукції може бути складним. Необхідно докласти зусиль для подання інформації таким чином, щоб вона була доступна та корисна нефахівцям.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Корупція в системі державного регулювання якості продукції в Україні призводить до ряду негативних наслідків, що робить її критичною проблемою, що вимагає подальшого вивчення в майбутніх дослідженнях. Відтак, корупція знижує ефективність системи регулювання. Коли чиновники беруть участь у корупційних діях, таких як отримання взяток за схвалення неякісної продукції або ігнорування порушень, це ставить під загрозу цілісність самого процесу регулювання. Це призводить до того, що ринок створюється неякісною або навіть небезпечною продукцією, що створює значні ризики для здоров'я та безпеки споживачів. Для такої країни, як Україна, сама наявність неякісної продукції може серйозно завдати шкоди її репутації та підтримати довіру споживачів як всередині країни, так і за кордон.

Корупція в системах регулювання призводить до нераціонального розподілу ресурсів. Засоби, які повинні бути використані для вдосконалення нормативної бази, навчання інспекторів і забезпечення безпеки продукції, замість цього перенаправляються або використовуються не за призначенням, що призводить до ослаблення регульованої інфраструктури. Ця системна неефективність обмежує здатність країни реагувати на проблеми громадського здоров'я та адаптуватися до нових технологічних і ринкових тенденцій. У контексті

України, де ресурси вже обмежені, такий нераціональний розподіл може мати особливо серйозні наслідки для безпекового розвитку країни.

Література

1. Navickas V., Navickas M., Kordoš M. Corruption effect on foreign direct investments in European Union countries. *Business: Theory and Practice*. 2016. Vol. 17(4). P. 299-306.
2. Mouselli S., Aljazaerli M. A., Sirop R. Corruption and stock market development: new evidence from GCC countries. *Business: Theory and Practice*. 2016. Vol. 17(2). P. 117-127.
3. Kovalova S., Koval A., Panchenko S., Pronina O., Bykov R. Features of Decentralization Processes of Developed Countries in the Post-Pandemic Society. *Postmodern Openings*. 2021. Vol. 12(2). P. 510-521.
4. Alesina A., Zhuravskaya E. Segregation and the quality of government in a cross-section of countries. *American Economic Review*. 2011. Vol. 101. P. 1872-1911.
5. Fan S., Lin C., Treisman D. Political decentralization and corruption: evidence from around the world. *Journal of Public Economics*. 2009. Vol. 93. P. 14-34.
6. Li D., Tang F., Jiang J. Technology analysis & strategic management does environmental management system foster corporate green innovation? The moderating effect of environmental regulation. *Technology Analysis & Strategic Management*. 2019. Vol. 31(10). P. 1242-1256.
7. Sorens J. The Partisan Logic of Decentralization in Europe. *Regional and Federal Studies*. 2009. Vol. 19(2). P. 255-272.
8. Petroye O., Lyulyov O., Lytvynchuk I., Paidia Y., Pakhomov V. Effects of information security and innovations on country's image: Governance aspect. *International Journal of Safety and Security Engineering*. 2020. Vol. 10, No. 4. P. 459-466.

References

1. Navickas, V., Navickas, M., & Kordoš, M. (2016). Corruption effect on foreign direct investments in European Union countries. *Business: Theory and Practice*, 17(4), 299-306.
2. Mouselli, S., Aljazaerli, M. A., & Sirop, R. (2016). Corruption and stock market development: new evidence from GCC countries. *Business: Theory and Practice*, 17(2), 117-127.
3. Kovalova, S., Koval, A., Panchenko, S., Pronina, O., & Bykov, R. (2021). Features of Decentralization Processes of Developed Countries in the Post-Pandemic Society. *Postmodern Openings*, 12(2), 510-521.
4. Alesina, A., & Zhuravskaya, E. (2011). Segregation and the quality of government in a cross-section of countries. *American Economic Review*, 101, 1872-1911.
5. Fan, S., Lin, C., & Treisman, D. (2009). Political decentralization and corruption: evidence from around the world. *Journal of Public Economics*, 93, 14-34.
6. Li, D., Tang, F., Jiang, J. (2019). Technology analysis & strategic management does environmental management system foster corporate green innovation? The moderating effect of environmental regulation. *Technology Analysis & Strategic Management*, 31(10), 1242-1256.
7. Sorens, J. (2009). The Partisan Logic of Decentralization in Europe. *Regional and Federal Studies*, 19(2), 255-272.
8. Petroye, O., Lyulyov, O., Lytvynchuk, I., Paida, Y., Pakhomov, V. (2020). Effects of information security and innovations on country's image: Governance aspect. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 10 (4), 459-466.